

Concluziile Consiliului privind o strategie europeană de capacitate a instituțiilor de învățământ superior pentru viitorul Europei

(2022/C 167/03)

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

Reamintind contextul politic al acestei chestiuni, prezentat în anexa la prezentele concluzii,

REAMINTIND CĂ:

1. Instituțiile de învățământ superior ⁽¹⁾ din Europa participă în mare măsură la crearea, distribuirea și certificarea cunoștințelor. Acestea sunt de neînlocuit în realizarea atât a Spațiului european al educației, cât și a noului Spațiu european de cercetare, în sinergie cu Spațiul european al învățământului superior. Instituțiile de învățământ superior joacă un rol esențial în atingerea obiectivului stabilit în Rezoluția Consiliului privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030) – și anume ca proporția persoanelor cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani care au absolvit învățământul terțiar să fie de cel puțin 45 % până în 2030.
2. În anii următori, se va accelera creșterea numărului de înscrieri în învățământul superior, o tendință fundamentală observată la nivel mondial în ultimele decenii. Se preconizează că numărul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani care au dobândit o calificare în cadrul învățământului terțiar în țările OCDE și G20 va ajunge la 300 de milioane până în 2030 ⁽²⁾.
3. Numeroase oportunități și provocări vor influența evoluția viitoare a instituțiilor de învățământ superior din Europa. Tendințele demografice la nivel mondial și globalizarea vor pune sub semnul întrebării poziția Europei ca centru important de creare de cunoștințe. Încălzirea globală și degradarea mediului, intensificarea schimbărilor tehnologice și accelerarea cursei pentru tehnologii digitale afectează deja strategiile și poziționarea instituțiilor de învățământ superior în Europa și în contextul global. Disponibilitatea unui grup larg de talente cu un nivel excelent de educație și formare va deveni din ce în ce mai importantă pentru ca Europa să își mențină și să își afirme poziția de lider la nivel mondial în contextul unei concurențe globale sporite.
4. Între timp, cererea tot mai mare de educație de înaltă calitate și incluzivă, precum și de excelență în cercetare și inovare în țările emergente intensifică colaborarea în rețea la nivel mondial, în timp ce apar noi amenințări la adresa valorilor și principiilor fundamentale pe care democrațiile europene urmăresc să le apere. La nivel european și mondial, inegalitățile tot mai mari și provocările generate de îmbătrânirea societăților vor transforma piața forței de muncă și vor intensifica nevoia de incluziune și de absolvire a învățământului superior, ceea ce va genera noi așteptări în ceea ce privește învățarea pe tot parcursul vieții.
5. Redresarea economică în urma pandemiei și evoluția rapidă a cunoștințelor, aptitudinilor și competențelor legate de tranziția digitală și tranziția verde vor impune instituțiilor de învățământ superior să aibă în vedere dezvoltarea în continuare a infrastructurii lor, să adopte noi instrumente pedagogice, să ofere experiențe de învățare flexibile și de scurtă durată, să pregătească cursanții pentru mediul societal și de pe piața forței de muncă în continuă schimbare și să permită cercetătorilor să colaboreze pentru a găsi soluții inovatoare la provocările globale actuale.
6. Realizarea incluziunii și a excelenței necesită investiții generale semnificative în sectorul învățământului superior din UE, având în vedere cheltuielile medii actuale pentru învățământul terțiar în UE și numărul tot mai mare de studenți și cursanți, precum și provocările cu care se confruntă instituțiile de învățământ superior.
7. Poziția unică a învățământului superior de a servi misiunile intersectate ale educației, cercetării, inovării și serviciilor pentru societate reprezintă o oportunitate care trebuie valorificată cu scopul de a exploata potențialul de sinergie între aceste patru misiuni.

⁽¹⁾ În sensul prezentelor concluzii, termenul „instituții de învățământ superior” este utilizat ca referință la sector în ansamblul său, reprezentând întregul domeniu al învățământului terțiar, acoperind astfel toate tipurile de instituții de învățământ superior, inclusiv, în conformitate cu legislația sau practica națională, universitățile de cercetare, colegiile universitare, universitățile de științe aplicate, instituțiile de învățământ profesional și tehnic superior și instituțiile superioare de artă.

⁽²⁾ OCDE (2020), *Resourcing Higher Education: Challenges, Choices and Consequences* (Alocarea resurselor pentru învățământul superior: provocări, alegeri și consecințe), Higher Education, OECD Publishing, Paris.

8. Valorificarea acestor sinergii este esențială pentru îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale Organizației Națiunilor Unite. Parteneriatele multipartite și cooperarea dintre instituțiile de învățământ superior și cu acestea vor trebui încurajate.

9. În acest context, Rezoluția Consiliului privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030) a solicitat stabilirea unei „agende pentru transformarea învățământului superior, cu accent pe incluziune, inovare, conectivitate, pregătirea digitală și ecologică și competitivitate internațională, precum și pe valorile academice fundamentale și principiile etice înalte, ocuparea forței de muncă și capacitatea de inserție profesională”.

10. În același context, Concluziile Consiliului privind noul Spațiu european de cercetare au identificat „transformările instituționale, carierele în cercetare, educația științifică, formarea, cooperarea internațională și diseminarea cunoștințelor ca posibile domenii pentru o cooperare mai fermă” între Spațiul european de cercetare, Spațiul european al învățământului superior și dimensiunea învățământului superior a Spațiului european al educației. De asemenea, Consiliul a luat act de „propunerea Comisiei de a elabora o foaie de parcurs pentru acțiuni de creare de sinergii între învățământul superior și cercetare” și și-a exprimat sprijinul pentru dezvoltarea în continuare a „alianțelor universitare europene» ca exemplu emblematic pentru instituții de învățământ superior moderne și incluzive ale viitorului din Europa”. Agenda de politici privind SEC 2022-2024, anexată la Concluziile Consiliului privind viitoarea guvernanță a Spațiului european de cercetare (SEC), a identificat acțiuni care vizează instituțiile de învățământ superior.

11. În concluziile sale referitoare la inițiativa privind universitățile europene – Crearea de legături între învățământul superior, cercetare, inovare și societate: pregătirea terenului pentru o nouă dimensiune a învățământului superior european, Consiliul a recunoscut că „universitățile europene” ar trebui îndrumate „să contribuie la consolidarea dimensiunilor cercetării și inovării în cadrul instituțiilor de învățământ superior din Europa prin dezvoltarea unei agende comune, a unor infrastructuri și resurse partajate”, precum și „să instituie alianțe din ce în ce mai puternice prin explorarea fezabilității înscrierii în comun a studenților și a recrutării în comun a cadrelor universitare și a cercetătorilor în cadrul diferitelor sisteme naționale, pentru a face carierele lor în educație și în cercetare mai atractive, mai durabile și mai flexibile în cadrul alianțelor”. De asemenea, a invitat Comisia și statele membre „să aibă în vedere instrumente de finanțare mai durabile pentru «universitățile europene», inclusiv prin exploatarea sinergiilor dintre sistemele regionale și naționale și cele europene, astfel încât acestea să își poată îndeplini strategia ambițioasă”, precum și să dezvolte propuneri clare, începând din 2022, „pentru a contribui la eliminarea, acolo unde este necesar, a obstacolelor din calea cooperării la nivel european, prin explorarea, de exemplu, a necesității și fezabilității unor diplome europene comune în cadrul alianțelor «universităților europene»”.

12. În concluziile sale privind „Aprofundarea Spațiului european de cercetare: asigurarea unor cariere și condiții de muncă atractive și durabile pentru cercetători și transformarea circulației creierelor în realitate”, Consiliul a solicitat Comisiei „să sprijine statele membre în elaborarea de măsuri de politici pentru o cooperare transnațională continuă și ambițioasă între instituțiile de învățământ superior din Europa, în special în domeniul carierelor academice și în domeniul cercetării, care sunt adesea interconectate, promovând incluziunea, valorificând excelența și sporind competitivitatea internațională a sectorului învățământului superior din Europa, sporind astfel atractivitatea pentru talente din interiorul și din afara Europei”. De asemenea, a fost de acord cu faptul că alianțele între universitățile europene și parteneriatele acestora cu ecosistemele locale sunt „platforme adecvate pentru a testa posibile modele care promovează interoperabilitatea carierelor în cercetare și pentru a explora posibilitățile de sisteme comune de recrutare, de formare și de dezvoltare a carierei care să includă atât aspecte legate de cercetare, cât și de predare, precum și pentru testarea unor noi sisteme de recompense și de evaluare, inclusiv pentru predarea bazată pe cercetare”.

CONSIDERĂ CĂ:

13. Cooperarea transnațională între instituțiile de învățământ superior din întreaga Europă este consolidată, aprofundată și simplificată și mai mult dacă, la nivel european, se poate răspunde în mod eficace la provocările menționate mai sus. În acest sens, Comisia a prezentat o strategie europeană ambițioasă pentru universități, care urmărește să capeteze și să sprijine aceste instituții în toate misiunile lor de consolidare a cooperării și de valorificare a punctelor lor forte, având în vedere contribuția lor esențială la răspunsul Europei la provocările viitoare. Diferitele tipuri de colaborări în curs ar trebui intensificate, iar rezultatele și cele mai bune practici aferente ar trebui partajate pentru a inspira întregul sector al învățământului superior din Europa, respectând în același timp competențele statelor membre, libertatea academică și autonomia instituțională a instituțiilor de învățământ superior.

14. În acest scop, trebuie urmărite patru obiective-cheie la fel de importante în cadrul unui efort comun la nivel instituțional, național și european:

- consolidarea dimensiunii europene în învățământul superior, cercetare și inovare, precum și a sinergiilor dintre acestea;
- stimularea rolului și poziției de lider a Europei la nivel mondial;

- sprijinirea redresării Europei și a răspunsului său la tranziția digitală și la tranziția verde;
- aprofundarea sentimentului european de apartenență pe baza valorilor comune.

INVITĂ COMISIA ȘI STATELE MEMBRE, ÎN CONCORDANȚĂ CU COMPETENȚELE LOR RESPECTIVE ȘI CU RESPECTAREA PRINCIPIULUI SUBSIDIARITĂȚII, SĂ COLABOREZE CU INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ȘI CU PĂRȚILE INTERESATE ÎN VEDEREA ATINGERII URMĂTOARELOR OBIECTIVE-CHEIE:

Consolidarea dimensiunii europene în învățământul superior, cercetare și inovare, precum și a sinergiilor dintre acestea

15. Aprofundarea cooperării transnaționale contribuie la realizarea Spațiului european al educației și a noului Spațiu european de cercetare în deplină sinergie, prin consolidarea instituțiilor de învățământ superior și creșterea calității învățământului superior, a cercetării și a inovării în Europa în ansamblu. Prin noi dimensiuni, formate și oportunități de mobilitate între discipline și sectoare și la nivel transfrontalier, împreună cu cariere academice și de cercetare atractive și durabile, precum și educație deschisă și știință deschisă, aceasta le permite să răspundă mai bine provocărilor societale și să doteze studenții, cursanții pe tot parcursul vieții și cercetătorii cu cunoștințele, aptitudinile și competențele adecvate pentru viitoarea lor dezvoltare profesională și personală. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită studenților și tinerilor cercetători ale căror studii și cariere au fost puternic afectate de pandemie, precum și celor din zonele rurale și îndepărtate, cum ar fi regiunile ultraperiferice.
16. Alianțele instituțiilor de învățământ superior, cum ar fi „universitățile europene”, pot demonstra potențialul unei cooperări instituționale extinse și pe termen lung în domeniul învățământului superior. Astfel de alianțe au potențialul de a genera o valoare adăugată europeană reală prin atingerea unei mase critice la scară europeană, printr-un angajament pe termen lung al tuturor părților implicate. Ele facilitează libera circulație în Europa în scopuri de studiu, de lucru și de cercetare, pe baza unor interese comune. Printr-un grad ridicat de integrare, transparență și deschidere, acestea pot avea un impact transformator în interiorul Europei și pentru Europa. Coordonarea și complementaritatea cu alte inițiative și rețele europene, naționale, regionale, locale și, după caz, internaționale vor spori impactul lor transformator.
17. Mobilizarea întregii valori adăugate a alianțelor instituțiilor de învățământ superior, cum ar fi „universitățile europene”, necesită sprijin suplimentar la nivel european și, după caz, la nivel național, printr-o abordare etapizată. În calitate de catalizatori ai transformării instituționale, aceste alianțe ar trebui, după caz, să fie sprijinite în dezvoltarea unei dimensiuni puternice de cercetare și inovare și în punerea în aplicare a unor programe educaționale comune inovatoare la toate nivelurile, în cadrul unei abordări centrate pe student, axate pe cercetare și inovare, care ar putea acorda diplome comune pe baza criteriilor europene create în comun cu statele membre și cu părțile interesate relevante, în conformitate cu instrumentele Procesului Bologna. Aceste alianțe ar trebui, de asemenea, sprijinite, după caz, în îmbunătățirea gestionării resurselor umane, în ceea ce privește posibila recrutare în comun a cadrelor universitare și a cercetătorilor; în promovarea dezvoltării unor cariere atractive și durabile; și în ceea ce privește punerea în comun a resurselor și a structurilor, de exemplu a laboratoarelor și a platformelor.
18. Recunoscând pe deplin valoarea învățării față în față și a mobilității fizice, precum și necesitatea unei circulații echilibrate a creierelor, instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate să sprijine în continuare toate tipurile de mobilitate a studenților, a personalului și a cercetătorilor, care contribuie la succesul academic și la realizarea personală, permițând tuturor studenților, membrilor personalului și cercetătorilor să dobândească competențe internaționale și interculturale prin internaționalizarea programelor de învățământ sau prin participarea la medii internaționale inovatoare în instituțiile lor de origine.
19. Anul european al tineretului are un rol de catalizator în acest sens. Merită reamintite obiectivul ca cel puțin 20 % dintre absolvenții din Spațiul european al învățământului superior să fi urmat o perioadă de studiu sau de formare în străinătate, astfel cum s-a reafirmat în Comunicatul ministerial de la Roma din 19 noiembrie 2020, precum și sprijinul care urmează să fie acordat inițiativei privind universitățile europene pentru a atinge obiectivul ambițios de 50 % de studenți mobili, astfel cum se prevede în Concluziile Consiliului referitoare la inițiativa privind universitățile europene – Crearea de legături între învățământul superior, cercetare, inovare și societate: pregătirea terenului pentru o nouă dimensiune a învățământului superior european.
20. Pentru a atinge aceste obiective, statele membre și Comisia, în cooperare cu instituțiile de învățământ superior, ar trebui, de asemenea, să depună eforturi pentru a simplifica procedurile administrative pentru instituții, inclusiv prin extinderea în continuare a punerii în aplicare a inițiativei privind legitimația europeană de student și prin punerea în aplicare în continuare a recunoașterii reciproce automate a calificărilor academice și a perioadelor de studiu în străinătate, în cooperare cu centrele naționale de informare pentru recunoaștere academică (NARIC). Instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate să utilizeze pe deplin instrumentele digitale pentru mobilitate și recunoaștere, să promoveze multilingvismul, interculturalitatea și incluziunea studenților cu mai puține oportunități în campusurile lor și să integreze mobilitatea în programele lor de învățământ.

Stimularea rolului și poziției de lider a Europei la nivel mondial

21. Internaționalizarea învățământului superior și a cercetării are o importanță geopolitică strategică pentru Europa, astfel cum se subliniază în comunicarea comună privind inițiativa „Global Gateway”. Colaborarea la nivel mondial în domeniul învățământului superior trebuie să se bazeze pe valori și principii fundamentale, în centrul cărora să se afle libertatea academică, autonomia instituțională, educația deschisă și știința deschisă. Principiile reciprocității și existenței unor condiții de concurență echitabile ar trebui să reprezinte o condiție prealabilă pentru cooperarea internațională. Ar trebui să se urmeze principiul director „cât mai deschis cu putință, dar atât de închis cât este necesar” în relațiile de cercetare și inovare și în negocierile cu partenerii mondiali. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite printr-o abordare europeană coordonată pentru a promova aceste valori și principii europene la nivel mondial, în vederea realizării unei colaborări echilibrate și reciproc avantajoase, care face parte din puterea necoercitivă și capacitatea Europei de a stabili standarde la nivel mondial. Colaborarea cu țările terțe în domeniul învățământului superior și al cercetării trebuie să se bazeze pe o înțelegere comună și pe împărtășirea acestor valori și principii, care sunt promovate la nivel european în concordanță cu alte interese strategice ale Uniunii, în conformitate cu Conferința de la Marsilia privind abordarea globală.
22. O cooperare aprofundată la nivel european poate fi benefică pentru sprijinirea instituțiilor de învățământ superior și pentru dotarea cercetătorilor, a formatorilor, a studenților și a personalului cu instrumentele necesare pentru a face față provocărilor unei colaborări globale echitabile, cum ar fi inechitatea, ingerințele străine și obstacolele în calea științei deschise. De asemenea, este necesar să se promoveze o înțelegere în cunoștință de cauză și independentă a omologilor lor din țările terțe. Pentru ca Uniunea Europeană să devină o zonă sigură pentru libertatea cercetării științifice și pentru valorile democratice, instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite prin sisteme europene și naționale, cu respectarea deplină a principiului excelenței, pentru a primi studenți, cercetători și cadre universitare a căror libertate este amenințată.
23. Pentru a-și spori competitivitatea la nivel mondial, instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate să mobilizeze ecosistemele locale sau regionale, promovând astfel coeziunea teritorială, prin parteneriate solide cu organizații de cercetare, actori din domeniul inovării, finanțatori și parteneri economici și sociali, consolidând, totodată, interacțiunile strânse cu autoritățile locale, regionale și naționale. Pentru a promova diversitatea și excelența în instituțiile europene de învățământ superior la nivel mondial, ar trebui să se depună eforturi suplimentare și să se ofere mai mult sprijin la nivel european pentru ca statele membre să promoveze politicile naționale, de exemplu prin inițiative de excelență și centre regionale și locale.
24. Cooperarea transnațională dintre instituțiile de învățământ superior europene sporește atractivitatea acestora pentru studenții internaționali, cercetători și partenerii mondiali și crește calitatea ofertelor educaționale, precum și potențialul de cercetare și inovare. Programele europene existente, cum ar fi Erasmus+, instrumentele de acțiune externă ale Uniunii și Orizont Europa, ar trebui utilizate în limitele acțiunilor incluse în temeiurile lor juridice și evaluate în conformitate cu criteriile lor de evaluare respective pentru a sprijini alianțele instituțiilor de învățământ superior, cum ar fi „universitățile europene” și comunitățile de cunoaștere și inovare (CCI), în elaborarea de activități și strategii comune de internaționalizare în învățământul superior, cercetare și inovare. Acest lucru le-ar ajuta să se proiecteze la nivel internațional, să creeze rețele cu parteneri-cheie din întreaga lume, să consolideze capacitățile partenerilor din țările terțe și să consolideze mobilitatea internațională (internă și externă) a studenților, a cercetătorilor, a cadrelor universitare și a personalului. Ar trebui să se profite pe deplin de Convenția globală a UNESCO din 2019 pentru recunoașterea calificărilor din învățământul superior, deoarece aceasta facilitează mobilitatea internațională a studenților și, prin urmare, eliberează potențialul de internaționalizare a învățământului superior european. Eforturile europene comune față de țările terțe ar putea, de asemenea, să promoveze în continuare, printr-o abordare de tip „Echipa Europa”, oferta învățământului superior european și ar putea duce la implicarea în activități de consolidare a capacităților reciproc avantajoase.

Sprijinirea redresării Europei și a răspunsului la tranziția digitală și la tranziția verde

25. Instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate în continuare să transforme cunoștințele în aptitudini, competențe și inovare. Acest lucru poate fi realizat cu respectarea deplină a libertății academice, prin dezvoltarea unei cooperări strânse cu partenerii economici, sociali și industriali din cadrul ecosistemelor de cercetare și inovare locale și regionale și prin facilitarea mobilității intersectoriale între instituțiile de învățământ superior și alți parteneri, bazându-se în special pe strategiile de specializare inteligentă, Institutul European de Inovare și Tehnologie (EIT) și CCI. Această cooperare ar putea fi, de asemenea, foarte benefică pentru întreprinderile și IMM-urile locale și ar putea oferi studenților, cercetătorilor, cadrelor universitare, formatorilor și personalului posibilitatea de a beneficia de formare, de exemplu în domeniul gestionării proprietății intelectuale, al transferului de cunoștințe și al antreprenoriatului, inclusiv acces la finanțare, în orice etapă a carierei lor. Întreaga varietate de activități ale cadrelor universitare, atât în mediul academic, cât și în afara acestuia, în toate dimensiunile misiunilor instituțiilor de învățământ superior, trebuie să fie luată în considerare în evaluările carierei lor. Instituțiile de învățământ superior ar trebui, de asemenea, să își îmbunătățească capacitatea de a colabora cu ecosistemele lor prin insuflarea cunoștințelor, aptitudinilor și competențelor necesare, în special pentru sectoarele industriale strategice și prin încurajarea transferurilor de cunoștințe și tehnologie și a creării de spin-off-uri.

26. Instituțiile de învățământ superior ar putea fi sprijinite în vederea consolidării învățării centrate pe student și bazate pe cercetare, care urmărește să le ofere studenților competențe, aptitudini și cunoștințe actualizate, precum și să își dezvolte aptitudinile și experiența în materie de cercetare. Studenții ar trebui, de asemenea, să fie sprijiniți în activitatea interdisciplinară în cadrul unor abordări bazate pe provocări.
27. Instituțiile de învățământ superior pot juca un rol esențial în învățarea pe tot parcursul vieții și în răspunsul la transformarea pieței forței de muncă prin deschiderea către toate tipurile de cursanți și prin stimularea capacității lor de inserție profesională, inclusiv prin recalificare și perfecționare. În acest scop, instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite în utilizarea digitalizării pentru a promova metode inovatoare de învățare și predare, precum și în conceperea și punerea în aplicare a unor cursuri de învățare flexibile și personalizate, inclusiv, după caz, a unor cursuri mai scurte sau a unor experiențe de învățare care pot conduce la micro-certificate, fără a se abate de la principiul de bază al programelor universitare complete. Pentru a dezvolta aptitudinile, competențele, atitudinile și spiritul antreprenorial relevante ale cursanților, instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate să coopereze cu ecosistemele lor, să promoveze experiențele de muncă, cum ar fi stagiile, ucenicile și oportunitățile de voluntariat și, după caz, să dezvolte în continuare trasee antreprenoriale care să le permită studenților să desfășoare proiecte antreprenoriale pe parcursul studiilor.
28. Instituțiile de învățământ superior joacă un rol esențial în sprijinirea tranziției verzi și în îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă ca element distinctiv al calității la nivel mondial. În acest sens, instituțiile de învățământ superior din întreaga Europă ar trebui să fie sprijinite pentru a introduce abordări ecologice și durabile, utilizând o abordare la nivelul întregii instituții ca parte a misiunilor, infrastructurilor și operațiunilor lor, după caz.
29. Pentru a realiza tranziția verde, instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate să dezvolte cunoștințe, aptitudini și competențe interdisciplinare, să sprijine dobândirea și utilizarea de cunoștințe privind durabilitatea în rândul tuturor cursanților și comunităților și să integreze educația în materie de durabilitate ca parte a programelor de învățământ din toate sectoarele relevante. Ele ar trebui încurajate să comande și să desfășoare activități de cercetare care să se bazeze pe cunoștințele fundamentale privind durabilitatea.
30. După cum s-a demonstrat în timpul pandemiei de COVID-19, tehnologiile digitale reprezintă un instrument puternic de transformare pentru sistemele de învățământ superior din Europa, iar instituțiile de învățământ superior sunt, la rândul lor, esențiale pentru accelerarea tranziției digitale în Europa.
31. Este necesar să se ofere instituțiilor de învățământ superior o conectivitate ridicată și infrastructuri și servicii digitale de înaltă performanță, care ar trebui, în cea mai mare măsură posibilă, să fie interoperabile și partajate în întreaga Europă, să se bazeze pe standarde europene ⁽³⁾ și să utilizeze tehnologii de încredere în conformitate cu nevoile specifice ale instituțiilor de învățământ superior, cum ar fi datele securizate.
32. Accelerarea tranziției digitale a Europei implică asigurarea alfabetizării digitale și în materie de date a tuturor studenților, formatorilor, personalului, cadrelor universitare și cercetătorilor și, după caz, a publicului larg. Instituțiile de învățământ superior joacă un rol esențial în acest sens în ceea ce privește dotarea cursanților cu competențe digitale emergente și cu componenta lor etică – cum ar fi gestionarea datelor, inteligența artificială, calculul de înaltă performanță și securitatea cibernetică – și desfășurarea de activități de cercetare și inovare.
33. Deși recunosc pe deplin valoarea învățării față în față, instituțiile de învățământ superior ar trebui să utilizeze integral mijloacele digitale pentru a îmbunătăți calitatea experienței de învățare pentru studenți, personal, cadre universitare și cercetători și pentru a combate inegalitățile sociale. Pentru a reduce decalajul digital, ar trebui sprijinite inițiativele care oferă tuturor acces egal la oportunități de învățare individualizate, utilizând, de exemplu, predarea virtuală sau hibridă în locuri de învățare de la distanță. Instituțiile de învățământ superior ar trebui sprijinite în eforturile lor de a partaja platforme și instrumente interoperabile care permit schimbul de date, oferind, în același timp, resurse educaționale de înaltă calitate și ușor de utilizat, cum ar fi cursurile online.

Aprofundarea sentimentului de apartenență europeană pe baza valorilor comune

34. Pentru a aprofunda sentimentul de apartenență europeană și pentru a promova modul nostru de viață european, este esențial să se susțină și să se protejeze valorile democratice europene, să se promoveze diversitatea, incluziunea și egalitatea de gen și să se consolideze calitatea și relevanța învățământului superior pentru aptitudini adaptate exigențelor viitorului. Instituțiile de învățământ superior sunt autonome, iar libertatea academică și științifică este un principiu central al misiunii și al activităților lor.

⁽³⁾ Carretero Gomez, S., Vuorikari, R. și Punie, Y., *DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use* (DigComp 2.1: Cadrul european al competențelor digitale pentru cetățeni cu opt niveluri de competență și exemple de utilizare), Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2017.

35. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite în eforturile lor de a proteja educația și știința împotriva dezinformării, de a susține știința deschisă și de a apăra valorile democratice. În acest sens, instituțiile de învățământ superior reprezintă o garanție pentru democrație și un forum principal pentru știința cetățenească, pregătind studenții pentru cetățenia activă și implicarea publică.
36. Instituțiile de învățământ superior pot stimula dezbaterile publice cu informații fundamentate și pertinente, printr-un acces mai larg la publicații și date de cercetare și prin organizarea de evenimente publice pentru a disemina și a discuta rezultatele cercetării. Instituțiile de învățământ superior pot fi actori-cheie în combaterea utilizării denaturate a cercetării și pot acționa ca o interfață între educație, cercetare, inovare, autoritățile publice și societatea civilă. Acest rol ar putea fi consolidat în continuare și utilizat de instituțiile de învățământ superior pentru a colabora mai sistematic cu toți actorii societali, inclusiv cu inovatorii publici și privați, cu autoritățile publice regionale și locale, inclusiv cu școlile, cu mass-media, cu organizațiile de popularizare a științei și cu organizațiile societății civile, cum ar fi asociațiile de protecție a consumatorilor, utilizatorilor sau pacienților.
37. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să se asigure că studenții, cadrele universitare, cercetătorii și personalul participă la guvernarea lor, în calitate de membri cu drepturi depline și parteneri constructivi ai comunității de învățământ superior. În acest sens, studenții pot fi implicați în mecanismele decizionale, inclusiv în ceea ce privește programa de învățământ, ca aspect al valorilor academice fundamentale, ca semn al democrației și al unei culturi a dialogului în cadrul instituțiilor de învățământ superior.
38. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite și încurajate în eforturile lor de a asigura incluziunea și succesul studenților, al cadrelor universitare, al cercetătorilor și al personalului lor și de a promova egalitatea de șanse, indiferent de gen, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, mediu social și economic, sănătate, dizabilitate, vârstă, orientare sexuală, origine migrantă și localizare geografică. În acest scop, instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite pentru a asigura bunăstarea tuturor, în concordanță cu o mai mare diversitate socială. În acest sens, instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate să se adreseze grupurilor subreprezentate pentru a îmbunătăți accesul acestora la învățământul superior și pentru a le ajuta să își finalizeze studiile, ținând seama în mod corespunzător de studenții și tinerii cercetători ale căror studii și cariere au fost puternic afectate de pandemie, precum și de persoanele din zonele rurale și îndepărtate, cum ar fi regiunile ultraperiferice.
39. Instituțiile de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite și încurajate să ia măsuri relevante pentru a îmbunătăți echilibrul de gen în rândul personalului și al studenților lor, inclusiv în contextul avansării în cariera academică.
40. Instituțiile de învățământ superior pot utiliza instrumente de predare și pedagogii inovatoare, inclusiv instrumente digitale, pentru a oferi o abordare a învățării centrată pe student, indiferent de contextul de învățare sau socioeconomic. Pentru a reduce inegalitatea și a promova realizările personale, instituțiile de învățământ superior ar trebui încurajate să ofere servicii de orientare și de sprijin adaptate, în special celor nou-veniți, ținând seama de stilul și parcursul de învățare, precum și de contextul socioeconomic al fiecărui cursant.

MAI PRECIS, INVITĂ STATELE MEMBRE ȘI COMISIA, ÎN CONCORDANȚĂ CU COMPETENȚELE LOR RESPECTIVE ȘI ȚINÂND SEAMA PE DEPLIN DE PRINCIPIUL SUBSIDIARITĂȚII, SĂ SPRIJINE ALIANȚELE INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR, PRECUM „UNIVERSITĂȚILE EUROPENE”:

41. Toate tipurile de alianțe ale instituțiilor de învățământ superior ar trebui să fie sprijinite în continuare prin toate mijloacele adecvate și relevante pentru a facilita activitățile de cooperare bazate pe calitate înaltă, excelență, impact, incluziune și echilibru geografic, precum și pentru a identifica obstacolele și soluțiile care ar putea fi comune tuturor alianțelor. Mai precis, inițiativa privind universitățile europene ar trebui să fie implementată în continuare pe baza evaluării la jumătatea perioadei a primelor alianțe-pilot. Acest lucru ar permite, de asemenea, gruparea activităților pentru a face schimb de bune practici privind învățământul superior, cercetarea și inovarea, precum și serviciile oferite societății.
42. În primul rând, alianțele instituțiilor de învățământ superior ar trebui încurajate să utilizeze pe deplin programele de finanțare existente, precum și instrumentele de facilitare la nivel european, național și regional, în vederea intensificării și aprofundării cooperării dintre ele.
43. Acolo unde este cazul și în strânsă cooperare cu autoritățile naționale, cu alianțele instituțiilor de învățământ superior și cu părțile interesate, ar trebui luate măsuri pentru a depăși obstacolele din calea unei cooperări transnaționale mai aprofundate, pe termen lung și flexibile și pentru a concepe instrumente de cooperare instituționalizate, pe baza unei evaluări amănunțite preliminare a necesității, beneficiilor și fezabilității acestora. Scopul este de a acorda alianțelor, pe bază de voluntariat, libertatea de acțiune împreună, de a lua decizii strategice comune, de a experimenta recrutarea în comun, de a concepe programe de învățământ comune sau de a pune în comun resurse și capacități umane, tehnice, de date, de educație, de cercetare și de inovare.

44. Ar trebui luate măsuri suplimentare pentru a recunoaște valoarea experiențelor de învățare transnaționale inovatoare și pentru a spori vizibilitatea, atractivitatea și reputația atât în Europa, cât și în afara acesteia, ale unor astfel de programe de studii integrate furnizate de alianțele instituțiilor de învățământ superior, axându-se, totodată, pe punerea în aplicare a abordării europene privind asigurarea calității programelor comune. Ar trebui explorate criteriile comune care ar putea conduce la o potențială etichetă europeană pentru programele de studii integrate. Ulterior, s-ar putea avea în vedere posibilitatea conceperii și realizării, în mod voluntar, la nivel național, regional sau instituțional, a unor diplome comune la toate nivelurile, pe baza acestor criterii europene co-create, în conformitate cu instrumentele existente ale Procesului Bologna. Acest proces ar trebui să aibă loc în strânsă cooperare cu autoritățile naționale, cu alianțele instituțiilor de învățământ superior și cu părțile interesate.
45. Rezultatele proceselor de explorare menționate la punctele 43 și 44 ar fi, în fiecare etapă, raportate Consiliului în vederea adoptării unei decizii ulterioare.
46. Ar trebui să se permită utilizarea unor procese eficiente și eficace de asigurare a calității la nivel național pentru a facilita o abordare europeană privind asigurarea calității programelor comune, în conformitate cu Standardele și orientările europene pentru asigurarea calității în Spațiul european al învățământului superior (ESG), ținând seama de importanța calității, a cercetării și a capacității de inserție profesională.
47. Ar trebui luate măsuri în vederea adoptării unei perspective mai durabile, mai cuprinzătoare și mai integrate asupra finanțării din partea UE cu scopul de a permite alianțelor instituțiilor de învățământ superior să își atingă întregul potențial prin abordarea costurilor financiare ale cooperării transnaționale pentru a le acoperi toate misiunile pe termen lung. În acest sens, Comisia, în strânsă consultare cu statele membre și cu părțile interesate relevante, ar trebui să testeze, până în 2024, abordări-pilot pentru posibile soluții, urmate de un exercițiu de raportare către Consiliu în vederea adoptării unei decizii ulterioare.

ÎN CEEA CE PRIVEȘTE URMĂTOARELE ETAPE, CU RESPECTAREA PRINCIPIILOR SUBSIDIARITĂȚII ȘI A AUTONOMIEI INSTITUȚIONALE ȘI ÎN CONFORMITATE CU CIRCUMSTANȚELE NAȚIONALE:

48. SOLICITĂ Comisiei și statelor membre să promoveze și să protejeze valorile academice fundamentale, inclusiv libertatea și integritatea academică, în concordanță cu Comunicatul ministerial de la Roma din 2020 și cu Declarația de la Bonn privind libertatea cercetării științifice.
49. INVITĂ Comisia și statele membre, în colaborare cu părțile interesate relevante, să continue acțiunile comune pentru crearea de sinergii între învățământul superior, cercetare și inovare în cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării și în structurile de guvernare ale Spațiului european de cercetare. Aceste acțiuni ar trebui să demonstreze o valoare adăugată reală la nivel european și să contribuie la realizarea obiectivelor-cheie menționate mai sus; ele ar trebui să fie realizate de Comisie și, în mod voluntar, de statele membre prin orice mijloace adecvate, în funcție de contextele naționale.
50. INVITĂ Comisia să prezinte Consiliului până la jumătatea anului 2022, spre informare și pentru luarea unei decizii ulterioare, o foaie de parcurs pentru a elabora în comun noile instrumente. Foaie de parcurs ar indica principalele jaloane și grupurile de experți implicate. La punerea în aplicare a obiectivelor-cheie, se vor lua în considerare următoarele: acțiunile identificate în Comunicarea Comisiei privind o strategie europeană pentru universități; Rezoluția Consiliului privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030); și acțiunile relevante identificate în Agenda de politici privind Spațiul european de cercetare 2022-2024 anexată la Concluziile Consiliului privind viitoarea guvernare a Spațiului european de cercetare (SEC), precum și valorile și principiile stabilite în Recomandarea Consiliului privind un pact pentru cercetare și inovare în Europa.
51. INVITĂ Comisia, statele membre și părțile interesate să se implice într-o formă de cooperare consolidată pentru a pune în aplicare aceste sinergii, pe baza structurilor de guvernare existente ale cadrului strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării și ale Spațiului european de cercetare, în strânsă sinergie cu Spațiul european al învățământului superior și prin valorificarea celor mai bune practici ale instituțiilor de învățământ superior. În acest sens, s-ar putea avea în vedere organizarea de reuniuni comune ale directorilor generali pentru învățământul superior și CSEC, atunci când este cazul, cu teme clar definite de interes comun și cu un obiectiv comun.

52. INVITĂ Comisia și statele membre să depună eforturi în vederea atingerii acestor obiective-cheie printr-o colaborare strânsă cu organizațiile-umbrelă de la nivelul UE și de la nivel internațional sau cu alte organizații corespunzătoare care sunt relevante la nivelul UE și care reprezintă părțile interesate, cum ar fi: instituțiile de învățământ superior, inclusiv alianțe ale instituțiilor de învățământ superior europene, asociații ale studenților, agenții de asigurare a calității, organizații care desfășoară activități de cercetare și tehnologie, întreprinderi cu activități intensive de C&I, inclusiv IMM-uri, cercetători și inovatori individuali, infrastructuri de cercetare, organizații de finanțare a C&I și academii de științe. S-ar putea avea în vedere organizarea de reuniuni periodice, cum ar fi Forumul universităților pentru viitorul Europei, pentru a discuta punerea în aplicare a strategiei și pentru a încuraja schimbul de bune practici. Rezultatele acestui forum ar trebui să inspire noi evoluții și lucrări ale grupurilor relevante din cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării și din Spațiul european de cercetare, în sinergie cu Spațiul european al învățământului superior.
 53. INVITĂ statele membre să utilizeze schimburile multilaterale cu sprijinul Comisiei pentru a încuraja schimbul de bune practici și învățarea *inter pares* de la alte state membre.
 54. IA ACT de intenția Comisiei de a raționaliza instrumentele de monitorizare a învățământului superior. Acest lucru ar putea crește potențialul și relevanța acestora pentru responsabilii de elaborarea politicilor, instituțiile de învățământ superior, studenți și cercetători, fără a spori sarcina administrativă a statelor membre sau a instituțiilor de învățământ superior, pentru a furniza informații cu privire la progresele înregistrate în punerea în aplicare a strategiei europene de capacitate a instituțiilor de învățământ superior și pentru a ajuta statele membre care doresc să dezvolte acțiunile la care intenționează să contribuie pe baza unor dovezi și date solide. Participarea statelor membre la acest proces este voluntară. PROPUNE ca discuțiile ulterioare să se bazeze pe un studiu de cartografiere privind potențialul și cadrul juridic al instrumentelor de monitorizare relevante. SUBLINIAZĂ că această sarcină ar trebui dezvoltată în sinergie cu procesul de coordonare și de monitorizare a politicilor privind SEC, inclusiv tabloul de bord privind SEC.
 55. INVITĂ Comisia să prezinte statelor membre actualizări periodice cu privire la progresele înregistrate în punerea în aplicare a acțiunilor menționate anterior și să prezinte o imagine de ansamblu cuprinzătoare în raportul complet al Comisiei privind Spațiul european al educației în 2025, ținând seama, de asemenea, de progresele înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a Spațiului european de cercetare.
-

ANEXĂ

Context politic**Consiliul European**

- Concluziile Consiliului European, 14 decembrie 2017 (EUCO 19/1/17 REV 1)

Consiliul Uniunii Europene

- Recomandarea (UE) 2021/2122 a Consiliului din 26 noiembrie 2021 privind un pact pentru cercetare și inovare în Europa (JO L 431, 2.12.2021, p. 1)
- Concluziile Consiliului privind viitoarea guvernanță a Spațiului european de cercetare (SEC) (14308/21, 26 noiembrie 2021)
- Concluziile Consiliului privind „Abordarea globală a cercetării și a inovării – Strategia Europei privind cooperarea internațională într-o lume în schimbare” (12301/21, 28 septembrie 2021)
- Concluziile Consiliului referitoare la inițiativa privind universitățile europene – Crearea de legături între învățământul superior, cercetare, inovare și societate: pregătirea terenului pentru o nouă dimensiune a învățământului superior european (JO C 221, 10.6.2021, p. 14)
- Concluziile Consiliului intitulate „Aprofundarea Spațiului european de cercetare: asigurarea unor cariere și condiții de muncă atractive și durabile pentru cercetători și transformarea circulației creierelor în realitate” (9138/21, 28 mai 2021)
- Rezoluția Consiliului privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030) (JO C 66, 26.2.2021, p. 1)
- Concluziile Consiliului privind noul Spațiu european de cercetare (13567/20, 1 decembrie 2020)
- Recomandarea Consiliului din 26 noiembrie 2018 privind promovarea recunoașterii reciproce automate a calificărilor dobândite în cadrul învățământului superior și a celor dobândite ca urmare a absolvirii unui ciclu secundar superior de învățământ și formare, precum și a rezultatelor perioadelor de învățare petrecute în străinătate (JO C 444, 10.12.2018, p. 1)
- Concluziile Consiliului privind trecerea la o viziune a unui Spațiu european al educației (JO C 195, 7.6.2018, p. 7)
- Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind promovarea valorilor comune, a educației favorabile incluziunii și a dimensiunii europene a predării (JO C 195, 7.6.2018, p. 1)

Comisia Europeană

- Combaterea ingerințelor externe în materie de cercetare și inovare [SWD(2022) 12 final]
- Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o strategie europeană pentru universități, [COM(2022) 16 final]
- Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind Abordarea globală a cercetării și a inovării – Strategia Europei privind cooperarea internațională într-o lume în schimbare [COM(2021) 252 final/2]
- Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – „Un nou SEC pentru cercetare și inovare” [COM(2020) 628 final]
- Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind realizarea Spațiului european al educației până în 2025 [COM(2020) 625 final]
- Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Agenda europeană pentru competențe în scopul promovării competitivității durabile, a echității sociale și a rezilienței [COM(2020) 274 final]

Comisia Europeană și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate

- Comunicarea comună către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European, Comitetul Regiunilor și Banca Europeană de Investiții – Inițiativa „Global Gateway” [JOIN(2021) 30 final]

Declarații

- Comunicatul ministerial de la Roma (19 noiembrie 2020)
 - Declarația de la Bonn privind libertatea cercetării științifice (20 octombrie 2020)
-